

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ  
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ  
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки  
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2014

**ББК 81**  
**А - 43**  
**УДК: 8**

**Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць.**  
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

#### **РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**

**Головний редактор:**

**Безкорвайна Ольга Володимирівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Заступник головного редактора:**

**Мороз Людмила Володимирівна** – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

#### **ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:**

**Постоловський Руслан Михайлович** – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Михальчук Наталія Олександрівна** – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Вербець Владислав Володимирович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Архангельська Алла Мстиславівна** – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

**Оляндер Луїза Костянтинівна** – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

**Гороть Євгенія Іванівна** – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

**Коваль Ганна Петрівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Литвиненко Світлана Анатоліївна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Стеріополо Олена Іванівна** – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);

**Малафійк Іван Васильович** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Павелків Роман Володимирович** – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Ніколайчук Галина Іванівна** – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Зимомря Микола Іванович** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);

**Сербіна Тетяна Георгіївна** – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 26.09.2014 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

УДК:82.091

М. КАЛІНІЧЕНКО

**Н. ГОТОРН І «ДРУГЕ ВЕЛИКЕ ПРОБУДЖЕННЯ»**

*Резюме.* Стаття актуалізує сучасну проблематику аналізу укоріненості творчості Н. Готорна у дискурсивному просторі північноамериканського релігійного реформізму.

*Ключові слова:* релігія, протестантизм, релігійний реформізм, дискурс.

**Постановка наукової проблеми та її значення.** У дослідженнях творчості Натаніеля Готорна, котрі завжди були й залишаються важливою (незрідка й визначальною) ланкою загальних студій північноамериканського романтизму, існує проблема, що зумовлює давню полеміку науковців. Річ про релігійний субстрат його художньої спадщини, про релігійне світовідчуження митця.

Значна частина дослідників наголошує на міцності зв'язків творчого мислення Готорна з релігійно-етичними настановами кальвінізму. 1948 року Барріс Міллс у розвідці «Hawthorne and Puritanism», яка віддзеркалила стан тодішнього готорнознавства, упевнено назвав письменника «духовним послідовником видатних американських теологів», що сповідували кальвінізм, і «сучасником пуритан, якому судилося народитися не у свій час». Концептуальне відлуння таких переконань знаходимо навіть у відомому підручнику «Зарубіжна література ХІХ сторіччя. Доба Романтизму», за яким навчаються сучасні українські студенти-філологи. Йдеться про кореляцію творчості Готорна «із пуританською думкою і світовідчуженням» і про «кальвіністське світосприйняття» письменника. Науковці, що пишуть про тяжіння Готорна до пуританізму, не замовчують його критичне ставлення до певних догматів цього віровчення, але й наголошують на тому, що він завжди залишався під його значним впливом.

Утім, існує й контрарверсійна точка зору. Найвідоміший готорнознавець США професор Фредерік Крюз першим піддав критиці зосередженість американського літературознавства на вивченні духовних та інтелектуальних зв'язків письменника з релігійною практикою пуритан Нової Англії. Він жартома назвав своїх колег, які обстоювали тезу про кальвіністське підґрунтя творчої свідомості Готорна, спеціалістами із «розпродажу церковної символіки» [1, 274]. У своєму знаменитому дослідженні «The Sins of the Fathers» (1966) Крюз повністю відмовився від студіювання релігійної тематики творів Готорна, заперечив їхню «церковність» і зосередився на вивченні складного поєднання художнього психологізму з рудиментами пуританського світобачення.

Варто зауважити, що в академічних колах США професор Крюз має величезний авторитет. Він безпосередньо причетний до створення більшості університетських антологій і навчальних посібників, присвячених Готорну; спільно із головою організації «The National Endowment for the Humanities» Лінном Чейні та Вільямом Дж. Беннетом, радником президента Рейгана, брав участь у реформуванні національної системи вищої освіти, ініційованому урядом наприкінці 1970-х років. Тож не дивно, що книга «The Sins of the Fathers» визначила загальну антирелігійну зорієнтованість літературознавчих інтерпретацій «пуританського світовідчуження» Готорна. Пуританізм і кальвінізм, як його конфесійна основа, перетворилися, за визначенням авторів «Кембриджської історії американської літератури», на якусь аморфну «ідеологію» [2, 647], позбавлену виразних асоціацій із національною «церковною символікою» і в такий спосіб абсолютно відокремлену від свого суспільного, культурального оточення. Безпосереднім результатом цієї навмисної секуляризації стало загальне ігнорування історично зумовлених зв'язків творчості Готорна з релігійним дискурсом Сполучених Штатів першої половини ХІХ сторіччя.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Із часів оприлюднення ревізійної праці Ф. Крюза його численні послідовники цілеспрямовано намагаються звільнити історію життя і творчості Готорна від найменших релігійних ознак. На цьому шляху відбулася навіть симптоматична трансформація поняття «пуританізм» у щось цілком секуляризоване: «форму суспільної організації за межами церкви» (Стівен Фостер), «систему морально-етичного виховання» (Гаррі Гендерсон) або «первісну національну ідеологію» (Сакван Берковіч). Наголошується на тому, що творчі контакти Готорна з культурою Нової Англії не були зумовлені увагою до будь-яких проявів церковної практики. Олексій Аксьонов, російський готорнознавець, який довгий час навчався і працював у Сполучених Штатах, у розвідці «Н. Готорн и американский пуританизм: антиномии творческого освоения» (МГУ, 2006) стверджує, що «погляди Готорна на пуританізм були поглядами людини нецерковної».

Парадоксальним робом усі новітні спроби відокремити Готорна від релігійного життя Сполучених Штатів нагадують дослідницьку практику радянської американістики: будь за що доводити, що кожний скільки-небудь обдарований митець почувався чужинцем у власній країні. Зокрема, професор Ю. Ковальов називав Готорна «дивним американцем», котрого «зовсім не торкнулася динаміка його епохи». Отже, слід визнати неконструктивність домінуючих тенденцій інтерпретації релігійного субстрату творчості Готорна. Помилковим є цілковите занурення митця у пуританізм. Але хибними виглядають й спроби цілковитого його очищення від пуританізму. В обох випадках маємо висліди класичної науково-гуманітарної парадигми, позначеної імплікаціями ідеології, неуважної до процесуальних зв'язків літератури з дискурсивними практиками суспільства. Назріла необхідність застосування до художньої спадщини Готорна настанов дискурсивного аналізу, що їх акумульовано сучасним посткласичним науковим помислом. Його митецька

діяльність пов'язана з тим періодом американської історії, котрий зветься «Другим великим пробудженням» (1790–1840). Абсолютна більшість тодішнього населення Сполучених Штатів (від президентів до чорношкірих невольників на плантаціях Півдня) були учасниками і творцями загальнонаціонального релігійного відродження, яке охопило країну. Відповідно й Готорн просто не мав змоги існувати за межами цього дискурсивного континууму. Отже, справді сучасне прочитання його творів слід вивести за межі старої бінарної опозиції, котра стимулювала науковців до нескінченних і непродуктивних суперечок про те, чи був, чи не був Готорн затятим прихильником пуританізму.

**Завдання нашої статті** передбачає виявлення елементів американського релігійного дискурсу в оповіданнях і романах Готорна. Зважаючи на багаторічне прагнення наукової спільноти або до зумисної сакралізації, або до послідовної секуляризації готорнівських текстів, є підстави вести мову про виникнення абсолютно нового вектора сприйняття складних взаємостосунків письменника з демократичною культурою і релігією Сполучених Штатів.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У Сполучених Штатах першої половини XIX сторіччя релігія була справжньою рушійною силою суспільного і культурального поступу. До початку Громадянської війни кількість офіційно зареєстрованих прихожан різноманітних протестантських церков і сект зросла щонайменше на 600 відсотків. Піонер вивчення американської культури французький аристократ Алексіс де Токвіль (1805–1859) був глибоко вражений атмосферою всеосяжної релігійності, що панувала у Сполучених Штатах. За його словами, Америка була «єдиною країною, де християнська релігія отримала найбільшу реальну владу над душами людей» [3, 432].

На північноамериканських теренах християнство виявилось напрочуд гетерогенним і мінливим. До найпотужніших церковних організацій, які налічували понад 500 тисяч членів, належали методисти, баптисти, католики, пресвітеріанці і лютерани. Однак поруч із ними створювалися десятки інших церков, об'єднань і сект, які разом мали не менший вплив на життя країни. Віротерпимість — один із засадничих принципів американської демократії — забезпечувала можливість легального заснування і розповсюдження найфантасичніших віровчень. Вулицями Вашингтону блукали послідовники Роберта Метьюса, який проголосив себе живим Богом. Фермер Джозеф Сміт зі штату Нью-Йорк стверджував, що янголи передали йому нову Біблію — Книгу Мормонів. Країною мандрував самопроголошений пророк Вільям Міллер, котрий переконував тисячі людей готуватися до неминучого кінця світу, що мав розпочатися незабаром. Вражені приголомшливим різноманіттям демократичної релігії, іноземні гості запитували американців: як їм вдається не втратити розум в їх чудернацькій країні, де майже кожного дня створювалася якась нова церква або ж чергова секта.

Більшість віруючих Сполучених Штатів відмовлялася від суворих догматів пуританського кальвінізму минулого сторіччя і шукала для себе нові релігійні орієнтири. У демократичних церквах Америки шлях до спасіння душі був відкритим для кожного: прагнення до самовдосконалення, добродійність і відчуття особистого духовного єднання з Богом вважалися найважливішими ознаками оновленої християнської віри. Допомогти у встановленні міцного зв'язку з божественними силами були покликані проповіді й популярна релігійна література, але найпершою запорукою спасіння душі вважалася участь у масових сакральних церемоніях так званого «просвітлення», або ж «духовного пробудження».

Швидке зростання кількості вірян і розповсюдження нових церковних об'єднань призвели до виникнення професії мандрівних проповідників, що діставалися до найвіддаленіших регіонів і виступали перед величезними зібраннями мешканців американської глибинки. Своїми запальними промовами, в яких поєднувалися сенсаційні історії, біблійні алегорії та простолюдний гумор, вони підривали традиції пуританської церковної практики. Виразна і прониклива демократична риторика їх виступів і публікацій привертала увагу багатьох класиків американського романтизму. Назва знаменитої поетичної збірки Волта Вітмена виникла внаслідок знайомства автора з сакральними образами «божественного листя трави» у теологічних трактатах голови американської секти квакерів Еліаса Гікса. Прототипом образів капітана Ахаба і священика батька Мейпла, проповідь якого відкриває історію полювання на Білого Кита у романі Германа Мелвілла «Мобі Дік», став Едвард Тейлор — найвідоміший релігійний оратор доби «Великого пробудження».

Хоча історики літератури нерідко називають Готорна «відлюдником із Сейлема», він брав участь у суспільно-політичному житті Сполучених Штатів і, подібно до інших класиків американського романтизму, уважно стежив за розвитком національної релігійної культури. Митець надрукував більше двадцяти оповідань у «Democratic Review». Головний редактор цього авторитетного часопису Джон Л. О'Салліван був творцем однієї з найвідоміших релігійних і політичних доктрин американізму — «Manifest Destiny». Він називав Готорна «надзвичайно щирою людиною і чудовим письменником». Така оцінка немалою мірою зумовлена увагою митця до теми американських вірувань і релігійних практик.

Зокрема, в оповіданнях «Earth's Holocaust» і «Main Street» митець із відчутним співчуттям відтворив обставини церемоній «духовного пробудження», що супроводжували виступи мандрівних проповідників. Оскільки у більшості випадків богослужіння проходили за межами церковних будівель, які були затісними для усіх бажаючих послухати популярні проповіді, величезні громади віруючих зазвичай збиралися за межами міста: «Дійсно, краще звертатися до Бога під огромом небесної бані, ніж плазувати у затісному дерев'яному закуті, сподіваючись на спромогу звідси розмовляти з Всевишнім!» (переклад мій. — М. К.).

Коли священикам доводилося виступати перед мешканцями південно-західних прикордонних територій

фронтиру, церковні зібрання влаштовували прямо посеред лісу, найчастіше вночі, щоб не відволікати людей від денної роботи: «Гаразд, – прибадьорився я, – нехай ліси послугують нам соборами, а небокрай стане куполом. Хіба покладемо перепону між Богом і тим, хто возносить молитву? Наша віра здатна обійтися без особливих облачень, котрими сповивали її навіть найсвятіші душі, вона здатна підвестися у щирій простоті» (переклад мій. – М. К.).

За свідченням сучасників, які спостерігали за проведенням церемоній «духовного пробудження», релігійні обряди нерідко нагадували язичницькі богослужіння або справжні сатанинські оргії. Спочатку віруючі голосно співали церковні гімни, потім починали несамовито кричати, лихословити і ревіти, неначе дикі звірі у лісових хащах. Вважалося, що в їх свідомості відбувалася вирішальна битва між Богом і Дияволом, який обов'язково з'являвся на церемоніях «духовного пробудження», аби завадити спасінню новонавернених душ. Дикунський спів і божевільні крики називали спеціальними «духовними вправами», які допомогли учасникам ритуалу здолати сатанинські сили. Відома англійська письменниця Френсіс Троллоп описувала свої враження від демократичних релігійних обрядів наступним чином: «Істеричні ридання, болісний стогін, зойкання, верещання та інші моторошні звуки було чути по всьому лісу. Мене охопило хворобливе відчуття панічного жаху» [4, с. 108].

В оповіданні Готорна «Young Goodman Brown» (1835) знаходимо яскраве зображення такої релігійної церемонії. Молодий фермер Браун, головний герой історії, вирушив до лісу у пошуках Віри (так звуть його дружину, котра пішла з дому заради участі в релігійному ритуалі). Поблукавши лісовими стежинами, Браун нарешті почув дивні звуки: «...він уповільнив ходу, звідкись здалеку донеслися хвилі урочистих звуків, схожих на спів багатоголосого кліру. Він упізнав мелодію: то був гімн, котрий зазвичай виконували односельці в молитовному домі. Остання нота тяжко завмерла десь далеко, але її відразу підхопив дивний хор, що складала не людські голоси — звуки нічного лісу, що створювали якусь несамовиту, дику гармонію. Молодий Браун закричав, але сам не почув власного скрику, оскільки той з'єднався з голосінням нетрів» (переклад мій. — М. К.).

Письменник також неодноразово звертався до висвітлення драматичних міжконфесійних суперечок, які супроводжували стрімкий розвиток демократичної релігії. Найпопулярніший проповідник 1830-х років Чарльз Фінней стверджував, що в американській церкві немає місця для складних теологічних концепцій пуританського кальвінізму. Основою оновленої віри мали стати прості, зрозумілі пересічній людині популярні концепти, зорієнтовані на масову демократичну аудиторію: «Чимало наших священнослужителів вже зрозуміли, що простий і відвертий методистський проповідник здатен згуртувати навколо себе будь-яку паству, тоді як пресвітеріанський проповідник-кальвініст, котрий має у десять разів кращу теологічну освіту, ніколи не зможе зрівнятися із ним: йому бракує щирості, він не здатен розпалити вогняну бурю у душах слухачів».

Духовний вогонь, перетворений на символ оновленої християнської віри, вважався головною ознакою популярної американської релігії. Ч. Фінней був переконаний, що лише за допомогою «вогню» нестримної емоційності, який розпалювали у душах віруючих новітні релігійні ритуали, людина здатна повністю очиститися від гріхів і з'єднатися з Богом. Північна частина штату Нью-Йорк, де найчастіше влаштовували подібні «вогняні» церемонії, не дарма отримала у тогочасній пресі промовисту назву «Випалена земля».

Таємничий священик з історії про нічні пригоди молодого Брауна також влаштовує для своїх прихожан вражаючий вогняний ритуал: «На узбіччі відкритої галявини, за якою стояла темна лісова стіна, височіла скеля, такий собі природний олтар або кафедра, навкруги, немов свічки на вечірній молитві стояли чотири палаючих сосни, підводячи до самого неба чорні стовбури, на верхівітті котрих буяло полум'я. Густе листя, що затуляло верхогір'я, також палало, від язиків полум'я, що злітали високо у ніч, було світло навкруги <...> величезна юрба, що зібралася на галявині, то зникала у п'ятьмах, то знов народжувалася з темряви, сповнюючи життям лісові хащі» (переклад мій. — М. К.).

Божевільна емоційність подібних релігійних ритуалів викликала осуд багатьох відомих проповідників, які прагнули до лібералізації теологічних засад кальвінізму, але були переконані, що популярні форми богослужіння були нездатні пробудити у душах віруючих по-справжньому глибокі й довготривалі релігійні почуття. Вільям Еллері Ченнінг проголошував: «Ми не здатні поцінувати справжні здібності людського розуму під час нападів істерики, так само як ми не спроможні зрозуміти, в якому напрямі росте дерево, котре розхитує потужний буревій. Ми ставимося з підозрою до надто гучних проявів віри, адже, за нашими спостереженнями, справжні глибокі почуття загалом є беззвучні і не потребують відвертої демонстрації»(\*).

Формуванню негативної репутації демократичної релігії серед «поміркованих» американських християн немалою мірою сприяли численні розповіді очевидців про дикунську поведінку учасників масових богослужінь. Для підтримки духовних сил пастви деякі священики використовували міцні напої. У стані релігійної ейфорії, підсиленої алкоголем, чоловіки й жінки не зважали на жодні моральні умовності. Як жартували тогочасні журналісти, церемонії «пробудження» сприяли не лише національному духовному відродженню, але й зростанню рівня народжуваності. Герой оповідання «Young Goodman Brown», вражений моральним релятивізмом adeptів популярної демократичної релігії, у відчаї проголошує: «Моя Віра втрачена!»

Тема зловживання спиртним серед прихожан демократичних церков привертала увагу не лише Готорна. Зокрема, публікація оповідання «Deacon Giles' Distillery» (1835) Джорджа Б. Чівера, колишнього однокурсника Готорна, спричинила гострі суперечки серед читачів усієї країни, адже автор напряму пов'язував поширення алкоголізму в Америці з релігійною практикою популярних проповідників, яких він ототожнював із «дияволами».

Готорн не залишався осторонь цієї «антиалкогольної» тематики. У сатиричному оповіданні «A Rill from the Town Pump» він описує відчайдушні, але безрезультатні спроби тогочасних борців за тверезість переконати християнську демократичну громаду обмежити свої щоденні потреби «лише чистою джерельною водою».

На початку 1840-х років стрімке розповсюдження сектантських віровчень сприяло формуванню у суспільній свідомості нового образу демократичної церкви як осереддя сексуальної розбещеності. Здавалося, що від пуританської моральної стриманості минулого сторіччя не залишилося жодних слідів. Фундатори найпотужніших сектантських об'єднань Сполучених Штатів: Джейкоб Кокрен, Майкл Хулл Бартон, Ісак Буллард, Елайжа Пірсон, Роберт Метюз і Джозеф Сміт пропагували полігамію і вважали вільні сексуальні стосунки серед прихожан і священників невід'ємною складовою оновленої демократичної релігії. Самопроголошений «месія» Дж. Кокрен, одружений і батько трьох дітей, пишався тим, що мав сім «духовних дружин» серед своїх послідовниць. Засновник «Церкви святих останніх днів» (або ж церкви мормонів) Дж. Сміт був змушений спорудити декілька житлових будинків, аби утримувати свою величезну «божественну родину», яка налічувала 33 дружини й понад 60 дітей. Багато з його дружин полишили власні родини, щоб приєднатися до цього релігійного лідера.

У романі «The Scarlet Letter» Готорн спробував дати відповідь на питання, чи спроможна Америка доби «Великого Пробудження» побачити у перелюбстві, скоєному священником і одруженою жінкою з його пастви, бодай найменші ознаки морального злочину. Для підсилення ефекту морального осуду письменник використав історичні декорації пуританської культури XVIII сторіччя. На його думку, лише завдяки порівнянню «старозавітних» духовних засад пуританізму з нестримною аморальністю новочасної демократичної церкви, співгромадяни здатні зрозуміти, що родинне життя і кохання у шлюбі ще не втратили суспільної значущості. Але, зважаючи на те, що в Америці було продано лише близько 35 тисяч примірників роману «The Scarlet Letter», слід визнати, що сучасники залишилися байдужими до авторського дидактизму. Натомість вони придбали понад 700 тисяч романів популярних літераторів Марії Монк, Джорджа Ліппарда і Джорджа Томпсона, які оспівували чуттєву розбещеність і сексуальні злочини, що панували у тогочасній американській церкві.

Роман Готорна «The Marble Faun» став останньою спробою художнього упокорення дикунства й морального релятивізму американського релігійного простору. Усвідомивши, що духовний авторитет протестантизму і сектантства у його країні був надто міцним для прямої конфронтації, він звернувся до альтернативного релігійного напрямку, до католицької церкви, яку вважали найбільшим суперником національних конфесій у напруженій конкурентній боротьбі за спасіння душі американських віруючих. Католицизм, який успішно протистояв хаосу релігійного оновлення впродовж багатьох сторіч, перетворився на своєрідний запобіжний клапан для безпечного вивільнення дикунської енергії демократичної свідомості.

Не варто сприймати це «навернення» до католицької віри як спробу ізолювати власну творчість від впливу національної релігійної атмосфери. Готорн просто описав один із процесів трансформації демократичної релігійної свідомості у часи «Великого пробудження». Як свідчать чернетки незавершеного роману «The American Claimant Manuscript», роботу над яким було розпочато у 1864 році, він ще раз спробував відповісти на виклик багатогранного і суперечливого релігійного життя молоді американської нації.

**Висновки і перспективи подальшого дослідження.** Навіть побіжний огляд укоріненості Готорна в північноамериканському релігійному дискурсі першої половини XIX сторіччя засвідчує непродуктивність бінарної опозиції — «за» чи «проти» протестантизму, — у межах якої наукова спільнота звикла розглядати його творчість. Все набагато складніше: занурення до дискурсу релігійного реформізму надавало йому можливість сміливого й відповідального пошуку. Митець намагався виявити дієвість духовного потенціалу релігійного реформізму, що, немов вогонь, охопив тогочасну Америку. Подальші дискурсивні студії його творчості відкривають простори обрії історико-літературного аналізу.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Crews F. The Sins of the Fathers / Frederick Crews. — Los Angeles : University of California Press, 1989, — 293 p.
2. The Cambridge History of American Literature (Volume 2) / [edited by S. Bercovitch]. — Cambridge : Cambridge University Press, 1995. — 887 p.
3. Tocqueville A. Democracy in America / Alexis de Tocqueville (ed. by J.P.Mayer). — NY : Harper Perennial Modern Classics 2006, — 800 p.
4. Trollope F. Domestic Manners of the Americans / Francis Trollope. — London : Whittaker, 1832. — 325 p.

**Резюме.** В статті актуалізована сучасна проблематика аналізу укоріненості творчості Н. Готорна в дискурсивному просторі релігійного реформізму.

**Ключевые слова:** релігія, протестантизм, релігійний реформізм, дискурс.

**The summary.** The article objectifies modern principles of analysis of N. Hawthorne's literary creativity in the discursive space of North-American religious reformism.

**Key words:** religion, Protestantism, religious reformism, discourse.

Одержано редакцією 2.09.2014 р.

## ЗМІСТ

<i>Скібчик А.В., Мороз Л.В.</i> Оригінал як дискурс: стратегії і тактики співрозмовників .....	3
<i>Ковалюк В.В.</i> Структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові .....	4
<i>Опанасюк І.О., Мороз Л.В.</i> Слова в часі (неологізми, архаїзми та історизми): особливості їх перекладу .....	7
<i>Пашко І.О., Мороз Л.В.</i> Жанрово-стилістична домінанта в перекладі .....	10
<i>Вакулинська Л.М.</i> Повтор як комунікативний мовний засіб у німецькомовних біблійних текстах .....	12
<i>Останчук М.В., Дуброва А.С.</i> Життєвий, творчий шлях та науково-педагогічна діяльність К. Е.Цюлковського .....	14
<i>Крук М., Мороз Л.В.</i> Рівні та одиниці перекладу .....	18
<i>Пашкевич М., Мороз Л.В.</i> Синтаксичний рівень і його одиниця: речення/висловлювання та їх дифініції для перекладознавства .....	21
<i>Король О.Ю., Мороз Л.В.</i> Значення поняття стилю для перекладацької інтерпретації .....	24
<i>Хомицька Р.В.</i> Семантичний аналіз прислів'їв та приказок .....	26
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Лінгвостилістичні особливості тексту як продукту мовлення .....	29
<i>Краля І.В., Мороз Л.В.</i> Час і простір у художньому творі як видова ознака мемуарної літератури .....	32
<i>Калініченко М. Н.</i> Готорні і «друге велике пробудження» .....	34
<i>Мороз Л.В.</i> Завершальна фаза еволюції конні-кетчерівського памфлету .....	38
<i>Шкода Н., Мороз Л.В.</i> Сюжетно-композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів .....	39
<i>Новосад Н.І., Мороз Л.В.</i> Художня біографія як різновид ренесансної «літератури факту» .....	42
<i>Мороз Л.М.</i> Новелістична традиція на теренах англійського Ренесансу .....	44
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Особливості розуміння поетичних творів Філіпа Морена Френо .....	49
<i>Кисляк О.В., Кравець Д.В.</i> Неочікуваний і зовсім несподіваний Ремарк .....	53
<i>Дуброва А.С., Трофімчук В.М.</i> Система і характер вправ професійно орієнтованого курсу для інтенсивного навчання читання .....	56
<i>Баталія Л.О.</i> Педагогічні та теоретичні засади розвитку альтернативних шкіл в країнах західнослов'янського світу .....	59
<i>Кушнір Н.В.</i> Застосування комп'ютера на заняттях з іноземної мови .....	62
<i>Черуха Н.В., Черуха В.В.</i> Тенденції розвитку методики викладання іноземних мов в Україні та за кордоном .....	64
<i>Бойко Н.Г.</i> Краєзнавчий матеріал як фактор забезпечення соціокультурної компетенції .....	67
<i>Данілова Н.Р.</i> Застосування комп'ютерних технологій для навчання студентів-економістів іноземній мові .....	69
<i>Безкоровайна О.В.</i> Культура особистісного самоствердження студента-філолога – актуальна соціально-педагогічна проблема .....	71
<i>Кочубей О.С.</i> Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою .....	74
<i>Давнюк С.В., Козицька О.А.</i> Проблеми формування мовної культури студентів .....	78
<i>Олесюк Л.В.</i> Звуконаслідувальна лексика в сучасній англійській мові .....	80
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Social intellect of the person in the space of his/her complex of interpretations .....	82
<i>Відомості про авторів</i> .....	86
<i>Зміст</i> .....	87

Наукове видання

# **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

## **Збірник наукових праць**

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.  
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.  
Технічний редактор Ковалюк В.В.  
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В.

Підписано до друку 26.09.2014 р.  
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.  
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31  
Рівненський державний гуманітарний університет.

---

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі  
Рівненського державного гуманітарного університету  
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43      Актуальні проблеми філології та методики викладання  
гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки  
Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ,  
2014. — 88 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

**УДК: 81'243**

**ББК 81.2**